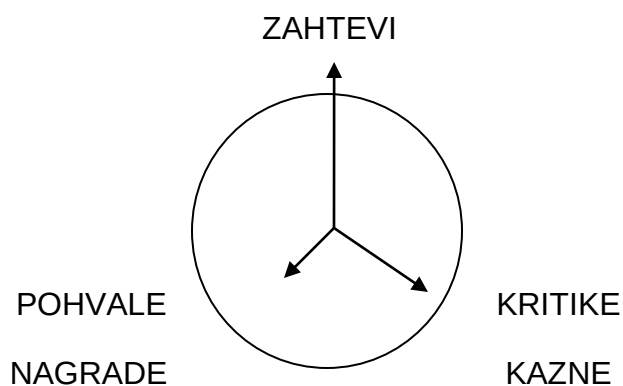

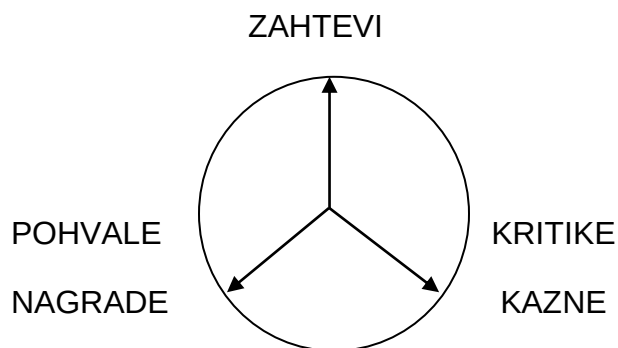
HTELI SMO NAJBOLJE, ALI ...

Porodično vaspitanje je najvažniji deo socijalizacije deteta. Pravilno podižući dete, pripremamo ga za samostalan život u društvu drugih ljudi. No, svi mi roditelji, u svojoj želji da damo najviše i najbolje od sebe, pravimo i greške – što je sasvim ljudski. Iz grešaka možemo štošta naučiti, zato hajde da pogledamo nekoliko priča o različitim pogrešnim načinima vaspitanja. Iako svi opisani roditelji imaju najbolje namere, njihovi vaspitni stilovi su takvi da ne pripremaju dete za samostalan život u ljudskom društvu. Umesto toga, oni na putu ka samostalnosti donose dodatne poteškoće ili su stranputice koje vode sa tog puta.

Radi boljeg razumevanja različitih načina vaspitanja, koristićemo jednostavan vizuelni „mercedes“ model i pomoću njega prikazati neke tipične načine na koje roditelji postupaju tokom vaspitanja. Ispod je prikazan krug u kome su označene tri osnovne kategorije ili dimenzije vaspitavanja: zahtevi, pohvale i nagrade, i kritike i kazne. Svakoj dimenziji odgovara jedan krak.

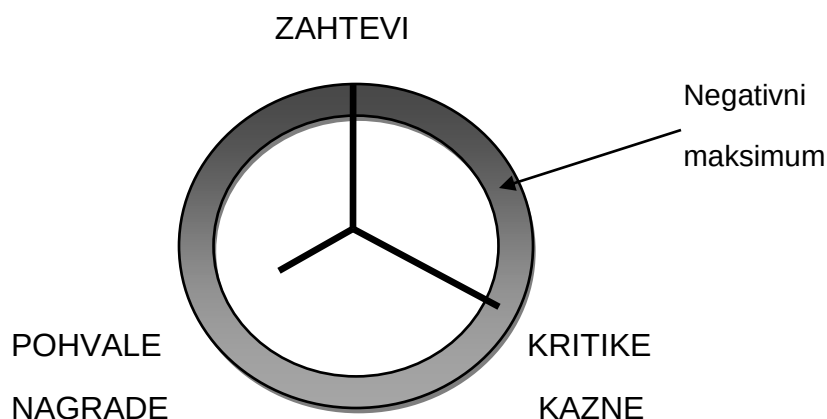

Dužina svakog kraka na slici označava količinu onoga što je u toj dimenziji predstavljeno: roditeljski zahtev, pohvala i nagrada, i kritika i kazna. Kada predstavljamo idealno vaspitanje, svaka tri kraka su jednake dužine – tada crtež podseća na znak poznate fabrike automobila, po kojoj je i dobila ime.

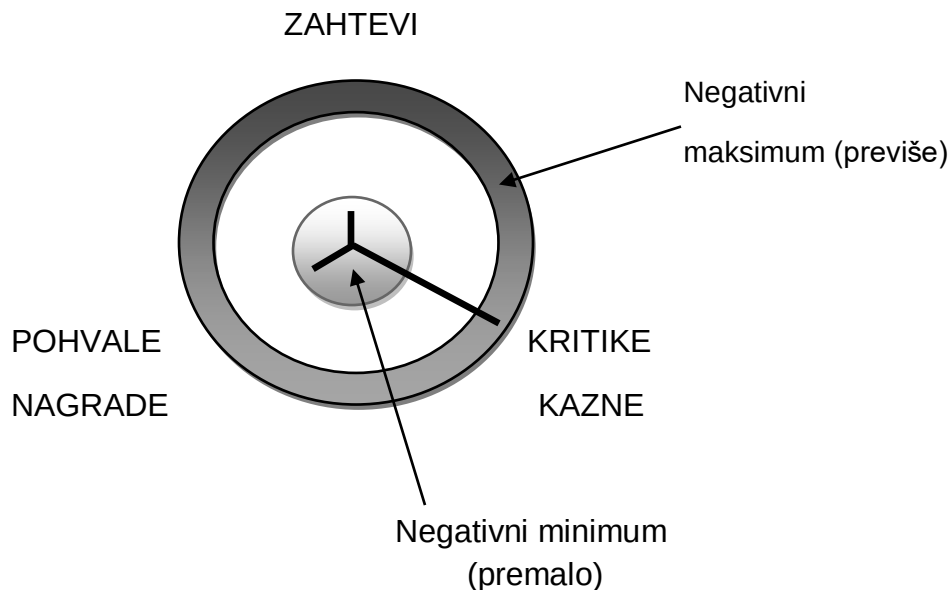
To bi načilo da „idealni „ roditelji u približno jednakoj meri detetu daju pohvale i nagrađuju ga, kao što ga kritikuju i kažnjavaju. Ako bismo pohvale i kritike tih roditelja stavili na vagu, ona se ne bi nakrivila ni na jednu stranu. Njihovo dete bi dobilo i približno jednaku količinu zahteva.

U svakoj od ove tri dimenzije moguće je preterivati. Roditelji mogu svakodnevno naturati detetu previše ciljeva, mogu ga previše pohvaljivati i nagrađivati, a mogu ga i previše kažnjavati. Ukoliko je neka od ovih roditeljskih funkcija preterano izražena, ona ulazi u negativni maksimum, spoljašnji pojas kruga. Uvek kada neki krak ulazi u ovaj maksimum, to pokazuje da nečega ima preterano mnogo i da vaspitni stil nije dobar. Na slici je predstavljen stil roditelja koji pred dete postavlja previše zahteva i koji previše kritikuje i kažnjava. Zbog toga su kraci koji označavaju zahteve i kritiku-kaznu u sivom pojasu preterivanja, negativnom maksimumu, za razliku od kraka koji označava pohvale-nagrade.

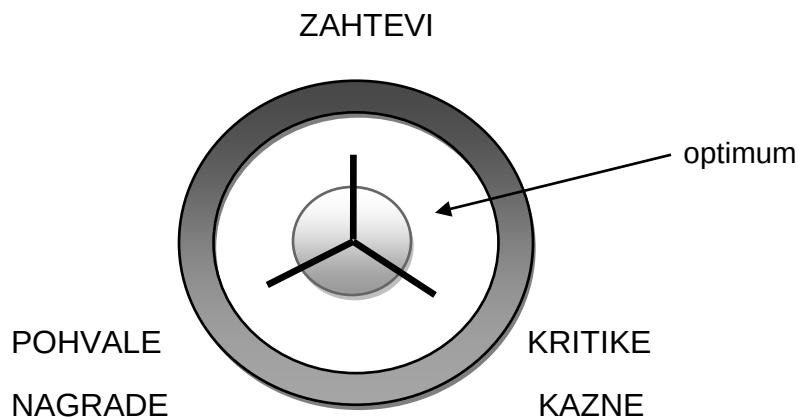

Kao što svaka od tri roditeljskih funkcija može biti preterano izražena, pa je njen krak u negativnom maksimumu, tako je moguće i suprotno: da roditeljska funkcija bude nedovoljno izražena ili čak neizražena. Primer za to su roditelji koji detetu ne postavljaju ciljeve, ili oni koji ne kritikuju i ne kažnjavaju, ili pak ne pohvaljuju i ne nagrađuju dete. U tom slučaju, kraci koji odgovaraju datim funkcijama veoma su kratki i nalaze se u unutrašnjem pojasu, koji zovemo negativni minimum.

Evo primera roditelja koji ne postavljaju ciljeve i ne pohvaljuju svoje dete, ali ga zato preterano kritikuju. Zbog toga se na crtežu kraci za zahteve i za pohvali-nagradu nalaze u unutrašnjem sivom pojasu, negativnom minimumu, a krak koji označava kritiku-kaznu jeste u spoljašnjem sivom pojasu, negativnom maksimumu.

Najbolje je kada ni jedna roditeljska funkcija nije razvijena ni previše ni premalo, već onoliko koliko treba da bude. Kada je neka funkcija umerena, na crtežu se nalazi u srednjem pojasu, koji zovemo *optimum*. Kada su umerene, sve tri osnovne roditeljske funkcije su u ravnoteži. Zbog toga se na crtežu kraci koji ih označavaju ne nalaze ni u zoni negativnog maksimuma, ni u zoni negativnog minimuma, već u zoni optimuma, koja se nalazi između njih. Na crtežu je optimum predstavljen srednjim belim pojasom. U tom slučaju optimalni vaspitni stil izgleda ovako:

Ovaj vizuelni model razvio je Milivojević još 1996. godine i od tada ga i koristimo u radu sa roditeljima i decom. Naše iskustvo je pokazalo da je „mercedes“ model veoma dobro sredstvo za vizuelno predstavljanje vaspitnog stila određenog roditelja. Tako i sam roditelj može, jednim pogledom na model, jasno uvideti koje su njegove funkcije optimalne, a koje preterano razvijene ili nerazvijene. Ono što postaje jasno jeste upravo *međusobni odnos roditeljskih funkcija*, njihova ravnoteža ili neravnoteža. Nekada je zaista tačna ona izreka da jedna slika govori kao hiljadu reči. A svaka promena počinje uvidom u postojanje nekog poremećaja, neke neravnoteže, nekog problema.

Kada roditelji imaju optimalni vaspitni stil (sva tri kraka u optimalnoj zoni), rezultat njihovog vaspitanja biće socijalizovano dete. Mi pod socijalizovanim detetom podrazumevamo ono koje u dovoljnoj meri prihvata socijalne norme i pravila a koje je pri tome sačuvalo svoju prirodnost, spontanost i integritet svoje ličnosti. Socijalizovano dete ima sve potencijale da izraste u zdravu i kreativnu ličnost koja je dovoljno društvena. Ovakvo dete će imati dovoljno razvijene radne navike, što će mu obezbediti dugoročni uspeh u životu i dati mogućnost da živi život zadovoljnog čoveka koji je našao dobar odnos između rada, odmora i zabave.

Nasuprot tome, kada su određene funkcije nerazvijene ili preterano razvijene, kada je poremećen njihov međusobni balans, tada roditelji, uprkos svojim najboljim namerama, imaju neki od vaspitnih stilova koje nikako ne preporučujemo. Tada se na osnovu „mercedes“ modela jasno mogu identifikovati vaspitni stilovi koji dovode do preterano socijalizovanog, do razmaženog, do prezaštićenog, do zanemarenog ili do maltretiranog deteta.

